

29.5.2024

EOAK/5237/2023

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Riikka Jackson

OHJAAJAN VOIMANKÄYTTÖ

1 KANTELU

Kantelija (jatkossa lapsi) pyysi 25.11.2022 lähettämässään kirjoituksessa tutkimaan koulukodin ohjaajan menettelyä hänen kiinnipitojensa toteuttamisessa. Kirjoituksen mukaan ohjaaja oli repinyt lasta kiinnipidon aikana hiuksista siten, että hiuksia irtosi ja lapselle tuli tilanteesta mustelmia.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin lapsen sijaishuollosta vastuussa olevan hyvinvointialueen lausunto, jonka liitteinä olivat lastensuojelun johtajan ja sosiaalityöntekijän antamat selvitykset, koulukodin selvitys, selvitys lapsen kiinnipitamisestä, päätös lapsen eristämisestä, rajoituksen käytön arvioasiakirja, sosiaalityöntekijän tekemä epäkohtailmoitus sekä koulukodin antama selvitys mainittuun epäkohtailmoitukseen.

Hyvinvointialueen lastensuojelun ja perhetyön asiantuntija ilmoitti 9.6.2023 oikeusasiamiehen kansliaan lähettämässään sähköpostiviestissä lapsen menehtyneen 15.3.2023.

Kantelun EOAK/7263/2022 käsittely lopetettiin, mutta asian käsittelyä jatkettiin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteesta.

3 RATKAISU

3.1 Kiinnipito

Alkuperäisessä kantelussa oli kysymys lapselle kiinnipidossa aiheutuneesta haitasta ja ohjaajan menettelystä. Kirjoituksen mukaan lapselta irtosi kiinnipidon myötä hiuksia ja hän sai mustelman.

Koulukodin selvityksessä todetaan, että koulukodin näkemyksen mukaan tilanne itsessään oli ollut erittäin haastava ja kaikinensa erittäin harmillinen. Selvityksessä viitataan lapsen huonoon käytökseen ja siihen, että ohjaaja oli ollut koulukodissa uusi ohjaaja, joka oli tullut tilanteeseen hyvää tahtoen. Selvityksen mukaan lapsi oli tilanteessa käynyt ohjaajaan käsiksi, jolloin ohjaaja oli refleksinomaisesti puolustanut itseään tarttumalla kantelijaa hiuksista pyrkien työntämään lasta pois päin itsestään. Selvityksessä todetaan olevan valitettavaa, että uusi ohjaaja oli mennyt tilanteeseen yksin ja tilanne oli äitynyt väkivallaksi. Tilannetta oli selvityksen mukaan käsitelty jälkeinpäin sekä lapsen että ohjaajan kanssa. Selvityksen mukaan lapsi ei ollut kertonut koulukodin henkilökunnalle, että hänelle olisi aiheutunut tilanteesta mustelma tai että häneltä olisi irronnut hiuksia.

Lapsen sijaishuoltoon sijoittaneen hyvinvointialueen lausunnossa todetaan, että kantelun kohteena olevat tapahtumat käynnistyivät, kun koulukodin uusi ohjaaja ryhtyi keskustelemaan lapsen kanssa, mitä tämä ei halunnut, ja tilanne kärjistyi väkivaltaiseksi. Lausunnon mukaan jälkeinpäin voitaneen arvioida, että ohjaaja ei osannut riittävästi arvioida lapsen mielialaa, jolloin tämä provosoitui siten, että muut ohjaajat pitivät hänestä kiinni ja veivät eristykseen. Lausunnossa viitataan koulukodin selvitykseen, jonka mukaan ohjaaja oli lapsen tartuttua häntä hiuksista tarttunut lapsen hiuksiin ja muiden ohjaajien tultua paikalle pyrkinyt ottamaan häntä jalasta kiinni.

Lausunnon mukaan ohjaajan käyttäytymistä sinänsä vaikeassa tilanteessa ei voida kaikilta osin pitää sellaisena, kuin erityistä huolenpitoa järjestävässä lastensuojelulaitoksessa toimivalta ohjaajalta voidaan edellyttää.

Totean lastensuojelulain mukaisten rajoitustoimenpiteiden käytöstä ja kiinnipidon perusteista ensin yleisesti seuraavaa.

Lastensuojelulain mukaisten rajoitustoimenpiteiden keskeisenä tavoitteena on pyrkiä turvaamaan huostaanoton tarkoituksen toteutuminen ja samalla lapsen itsensä tai toisen henkilön suojaaminen. Rajoitustoimenpiteiden yhtenä tarkoituksena on lapsen suojeleminen ja auttaminen siten, että lapselle voidaan järjestää tarkoituksenmukaista, riittävää ja oikea-aikaista hoitoa ja huolenpitoa. Rajoitustoimenpiteiden käyttö on oikeutettua yksinomaan silloin, kun sen käyttö perustuu lakiin, se on oikeassa suhteessa suojeltavan etuun, se toteutetaan kunnioittaen rajoitustoimenpiteen kohteena olevan lapsen ihmisarvoa ja rajoitustoimenpide lopetetaan välittömästi sen käytön tarpeen lakatessa.

Lastensuojelulain 68 §:ssä säädetään kiinnipidosta. Säännöksen mukaan laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita, ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi taikka omaisuuden merkittävän vahingoittamisen estämiseksi välttämätöntä.

Kiinnipitäminen on oltava luonteeltaan hoidollista ja huollollista sekä kokonaisuutena arvioiden puolustettavaa, kun otetaan huomioon lapsen käyttäytyminen ja tilanne muutoinkin. Kiinnipitäminen voi pitää sisällään myös lapsen siirtämisen. Kiinnipitäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä. Kiinnipitämistä on pidettävä aina viimesijaisena keinona. Kiinnipitämisellä voidaan paitsi estää lasta vahingoittamasta itseään myös suojella muita lapsia ja laitoksen henkilökuntaa.

Kiinnipidossa on kiinnitettävä erityistä huomiota, siten kuin lastensuojelulain 64 §:ssä ja sosiaalihuollon asiakaslaissa on nimenomaisesti edellytetty, siihen, ettei lapsen ihmisarvoa loukata ja että hänen vakaumustaan ja ihmisarvoaan kunnioitetaan. Toimenpiteitä toteutettaessa on otettava huomioon sijaishuoltoon johtaneet syyt, lapsen ikä, toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen kulttuuritaustansa.

Lastensuojelulain mukaan kiinnipitäminen voi sisältää lapsen siirtämisen, esimerkiksi omaan huoneeseen tai eristämistilaan, silloin, kun edellytykset kiinnipidolle ylipäänsä ovat olemassa. Mikäli lapselle on aiheutunut näkyviä vammoja kiinnipidon yhteydessä, on terveydenhuollon ammattihenkilön tutkittava lapsi. Samoin on meneteltävä, mikäli lapsi pyytää tutkimuksen suorittamista tai kertoo aikuisille, että häneen on sattunut.

Kiinnipitäminen on siis oltava lastensuojelulain säännöksessä tarkoitetulla tavalla välttämätöntä ja sen on oltava lapsen käyttäytyminen ja tilanne kokonaisuutena arvioiden puolustettavaa. Kiinnipitämiseen turvautumisen on siis oltava kohtuullista siihen hyväksyttävään lopputulokseen nähden, jota sillä tavoitellaan. Kiinnipitoa ei voida toteuttaa muussa kuin laissa säädetyssä tarkoituksessa. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen kiinnipitoon ei voida ryhtyä esimerkiksi lapsen tottelemattomuuden tai epäasiallisen kielenkäytön perusteella. Aikuinen ei saa myöskään provosoida lasta siten, että tilanne ajautuu kiinnipitoon.

Tuon tässä yhteydessä myös esille, että laitoksen työntekijöiden auktoriteettiasemaa korostavat, yksipuoliset tai käskyttämiseen perustuvat kasvatustavat ja yleisemmin tämäntyyppinen asennoituminen sijoitettuihin lapsiin ei ole hyväksyttävää. Henkilökunnan lasta alistava käyttäytyminen, laitoksen perusteettomat kasvatusmenetelmät tai aikuisen tahatonkin provosointi voivat johtaa tarpeettomaan rajoitustoimenpiteiden käyttöön.

Totean, että sijaishuollosta vastuussa olevalla viranomaisella on velvollisuus huolehtia, että sijaishuollon järjestäminen tapahtuu siten kuin lastensuojelulaissa on säädetty. Sijoittajaviranomaisen on puututtava välittömästi havaitsemiinsa tai tietoonsa tulleisiin epäkohtiin sijoittamansa lapsen sijaishuollon järjestämisessä ja pyrittävä saamaan niihin korjaus.

Totean, että lapsen sijaishuollosta vastuussa ollut hyvinvointialue on käsitellyt lapsen kiinnipitoa epäkohtailmoituksena erillisessä menettelyssä. Lisäksi se on minulle antamassaan lausunnossa tehnyt arvion, ettei koulukodin ohjaajan käytös lapsen kiinnipitotilanteessa ole ollut kaikilta osin sellaista, mitä erityistä huolenpitoa järjestävässä lastensuojelulaitoksessa toimivalta ohjaajalta voidaan edellyttää.

Tyydyn toteamaan olevani asiasta kaupungin kanssa samaa mieltä. Kiinnitän yleisesti koulukodin huomiota edellä kiinnipidosta ja sen edellytyksistä esitettyyn.

Kiinnitin vielä huomiotani siihen, että saamani selvityksen perusteella kaupungin lastensuojelun sosiaalityöntekijä on (asianmukaisesti) tapahtumien jälkeen hankkinut laitoksesta videotallenteen kiinnipidosta ja tehnyt lapsen kiinnipidosta virallisen epäkohtailmoituksen, johon koulukoti on vastannut.

Koska valvontakameroiden tallenteiden luonteesta, niiden säilyttämisestä sekä niiden luovuttamisesta viranomaisen käyttöön on (muualta saamieni) tietojen mukaan ollut jossain määrin tulkinnallista epäselvyyttä, pidän tarpeellisena todeta teemasta yleisesti seuraavan.

Rajoitustoimenpiteestä tai muusta tapahtumasta laitoksessa syntynyt videotallenne on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 5 §:n tarkoittama lasta koskeva viranomaisen asiakirja, joka on luovutettava vastuussa olevan sijoittajaviranomaisen käyttöön, jos tallennetta tarvitaan tapahtumien kulun selvittämiseksi tai epäkohtailmoituksen, muutoksenhaun tai kantelun tutkimiseksi. Jos laitos tietää, että rajoitustoimenpiteen toteuttamisesta vallitsee erimielisyyttä asianosaisten kesken, tai jos tapahtumista on tehty kantelu tai epäkohtailmoitus, on laitoksen huolehdittava tallenteen säilyttämisestä asian selvittämisen ajan. Säilyttämisestä asian tutkinnan ajan on huolehdittava mahdollisesta muualla säädetyistä tai itse määritellyistä tallenteen säilytysajasta riippumatta.

Korostan, että kaikki laitoksessa laaditut lasta koskevat merkinnät ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 5 §:n tarkoittamia viranomaisen asiakirjoja. Sijoittajaviranomaisen on siten valvottava myös laitoksen ylläpitämien asiakasasiakirjojen laatimista ja tarvittaessa annettava ohjausta siinä, miten asiakirjoja laaditaan lainmukaisesti ja toimitetaan sijoittajaviranomaiselle.

Kiinnitän koulukodin huomiota yleisesti myös edellä sanottuun.

3.2 Sosiaalityöntekijän tiedottaminen rajoitustoimenpiteistä

Hyvinvointialueen lausunnossa tuodaan esille, että lasta koskevista kiinnipidoista (erityisesti 18.11.2022) on kerrottu sosiaalityöntekijälle 21.11.2022 pidetyssä neuvottelussa, mutta neuvottelussa ei ole mainittu, että niissä olisi ollut mitään epätavallista. Lausunnossa viitataan lastensuojelulain 74 a §:n 2 momenttiin, jonka mukaan sijaishuoltopaikan on toimitettava tiedot lapseen kohdistetuista rajoituksista sekä selvitys rajoitusten lapsikohtaisesta arvioinnista lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle viipymättä. Arvioinnissa on käytävä läpi muun muassa rajoitukseen johtanutta tilannetta, rajoituksen toteuttamistapaa ja toimenpiteeseen osallistuneen henkilöstön toimintaa tilanteessa.

Lausunnossa todetaan, että säännös olisi edellyttänyt, että koulukodin edustajat olisivat kertoneet vastuutyöntekijälle 21.11.2022 järjestetyssä neuvottelussa lapsen kiinnipitoa ja eristämistä edeltäneistä seikoista, myös ohjaajan toiminnasta. Lisäksi lausunnossa tuodaan esille viivästys tapahtumista kertomisessa lapsen äidille. Lapsen äiti oli saanut tiedon tapahtumista vasta 26.11.2022. Tapahtumapäivänä 18.11.2022 lapsen äidille oli soitettu ja hänelle oli kerrottu eristämisestä, mutta ei sitä edeltävistä tapahtumista.

Lausunnossa viitataan edelleen lastensuojelulain 74 a §:n 1 momenttiin, joka velvoittaa sijaishuoltopaikan käymään läpi lapsen kohdistetun rajoituksen sekä sen toteuttamistavan yhdessä lapsen huoltajan kanssa, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta tai mahdotonta. Lausunnon mukaan koulukodin olisi tullut selvittää lapsen äidille jo 18.11.2022 ohjaajan menettely ennen eristämiseen päättymistä.

Lausunnon mukaan käytettävissä olevien tietojen perusteella koulukodin henkilöstö ei ole kaikilta osin sitoutunut lastensuojelulain edellyttämään tiedottamiseen koulukodissa toteutetuista rajoituksista.

Lausunnossa viitataan myös lastensuojelulain 74 a §:n 3 momenttiin, joka velvoittaa lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää keskustelemaan lapsen kohdistetuista rajoituksista ja niiden perusteista lapsen ja tämän huoltajan kanssa, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta tai mahdotonta. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä sai 24.11.2022 tietää ohjaajan osuudesta tapahtumiin 18.11.2022, ja hän puhui asiasta lapsen kanssa samana päivänä. Vastuutyöntekijä soitti lapsen äidille 28.11.2022 saatuaan tietää vastoin oletustaan, että ohjaajan toiminnasta oli kerrottu äidille vasta 26.11.2022.

Hyvinvointialueen lastensuojelun johtajan antamassa selvityksessä todetaan, että sosiaalityöntekijän pitäminen ajan tasalla lapsen tilanteesta ei ole toteutunut asianmukaisesti. Lisäksi selvityksen mukaan lapsen huoltajan ajantasaisessa informoinnissa on ollut puutteita. Selvityksessä lisäksi kiinnitetään huomiota siihen, että koulukodin sisäinen tiedonkulku on ollut puutteellista. Selvityksessä vielä todetaan, että koulukodin päätösasiakirjoihin tehdyissä merkinnöissä näyttäisi olevan tiedoksiannon osalta epätarkkuutta.

Lastensuojelulain 74 a §:n mukaan, jos lapseen on kohdistettu tässä laissa tarkoitettuja rajoituksia, sijaishuoltopaikassa on arvioitava niiden käyttöä yhdessä lapsen kanssa heti, kun hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen. Arvioinnissa on käytävä lapsen kanssa läpi rajoitukseen johtanut tilannetta, rajoituksen 61 a §:n mukaista tarvetta ja perusteita 30 §:ssä tarkoitettun lapsen asiakassuunnitelman mukaisesti, rajoituksen toteuttamistapaa ja vaikuttavuutta sekä toimenpiteeseen osallistuneen henkilöstön toimintaa tilanteessa. Sijaishuoltopaikan on käytävä lapsen kohdistettu rajoitus ja sen toteuttamistapa läpi yhdessä myös lapsen huoltajien kanssa, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta tai mahdotonta.

Sijaishuoltopaikan on toimitettava tiedot lapsen kohdistetuista rajoituksista sekä selvitys rajoitusten lapsikohtaisesta arvioinnista lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle viipymättä.

Jos lapseen on kohdistettu useita, peräkkäisiä, yhtäaikaista tai pitkäaikaista rajoituksia, on lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän arvioitava lapsen kokonaistilanne, lapselle sopivan ja riittävän hoidon ja palvelujen tarve sekä se, vastaavatko sijaishuoltopaikan henkilöstön määrä ja osaaminen sekä tilat lapsen tarpeita. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on keskusteltava lapsen ja lapsen huoltajien kanssa, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta tai mahdotonta, lapseen kohdistetuista rajoituksista ja niiden perusteista.

Totean, että mainittu lastensuojelulain säännös asettaa velvollisuuksia niin lapsen sijaishuoltopaikalle kuin lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijällekin. Lapsikohtaisen arvioinnin tarkoituksena on käydä tilanne läpi lapsen kanssa ja arvioida rajoitukseen johtanutta tilannetta, sen tarvetta ja toteuttamistapaa. Samalla lapsen kanssa on arvioitava yhteistyössä sitä, millä keinoin rajoitustoimenpiteiden käyttöä voisi jatkossa välttää. Lapsikohtaisen arvioinnin tarkoituksena on myös arvioida laitoksen työntekijöiden omaa toimintaa ja sitä, miten jatkossa vastaavia tilanteita voitaisiin välttää. Osaltaan rajoituksen lapsikohtainen arviointi varmistaa lapsen oikeusturvan toteutumista, sillä arvioinnin yhteydessä laitoksen on selitettävä lapselle hänen oikeutensa muutoksenhakuun ja kantelun tekemiseen.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on velvollisuus valvoa lapsen sijaishuoltoa ja sen aikana käytettyjä rajoitustoimenpiteitä. Sosiaalityöntekijän ei ole mahdollista toteuttaa tätä valvontavastuutaan, mikäli hän ei saa ajantasaisesti tietoja lapsen tilanteesta ja lapseen kohdistetuista rajoitustoimenpiteistä. Olennaista on toimittaa lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle lasta koskevat päätökset ja lapsikohtaisen arvioinnin kirjaukset viipymättä. Korostan, että jälkiselvittelyasiakirjasta tulee käydä ilmi, mitä rajoitustoimenpidettä lapsikohtainen arvio koskee, milloin jälkiselvittely on tehty ja milloin ja miten lapsikohtainen arvio on toimitettu sosiaalityöntekijälle.

Totean vielä, että sosiaalityöntekijälle kuuluvan lapsikohtaisen valvonnan toteutumisen kannalta sosiaalityöntekijän on myös tavattava lasta ja keskusteltava lapsen kanssa hänelle tehdyistä rajoitustoimenpiteistä ja niiden toteuttamistavoista.

Katson käytettävissäni olleen aineiston perusteella, ettei koulukodin menettely lapsen asiassa ole kaikilta osin täyttänyt edellä mainittuja, hyvinvointialueen esille tuotuja lastensuojelulain 74 a §:n vaatimuksia. Viittaa kaupungilta saatuun lausuntoon, jossa koulukodin virheelliset menettelyt on arvioitu. Kiinnitän koulukodin huomiota edellä todettuun.

3.3 Oikeussuojakeinoista kertominen

Lastensuojelulain 32 a §:n mukaan lapselle ja hänen lailliselle edustajalleen ja huoltajalleen on viipymättä annettava tämän lain mukaisten päätösten ja toimenpiteiden sisällöstä ja perusteista sekä käytettävissä olevista muutoksenhaku- ja oikeussuojakeinoista sekä mahdollisuuksista oikeusavun saamiseen. Lapsen vanhemmalle on annettava tieto 89 §:n 1 ja 2 momentin mukaisista muutoksenhakukelpoisista päätöksistä, vanhempaan kohdistuvasta yhteydenpidon rajoituksesta ja muusta päätöksestä, joka on tarpeellista saattaa vanhemman tietoon. Tiedot on annettava ymmärrettävässä muodossa ja saavutettavalla tavalla ottaen huomioon lapsen ikä ja kehitystaso sekä vastaanottajan kommunikaatiomenetelmä.

Saman pykälän 2 momentin mukaan, jos lapseen on kohdistettu tämän lain mukainen rajoitus, kiireellinen sijoitus tai huostaanotto hänen ollessaan tilassa, jossa hän ei ole kyennyt ymmärtämään toimenpiteen merkitystä, hänelle on annettava 1 momentissa tarkoitetut tiedot heti, kun hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen.

Hyvinvointialueen lastensuojelun päällikön selvityksen mukaan oikeussuojakeinoista kertominen kantelijalle ja tämän huoltajalle on toteutunut osittain asianmukaisesti ja osittain puutteellisesti.

Selvityksen mukaan jatkossa sosiaalityöntekijää pyydetään varmistamaan, että eri oikeussuojakeinoista ja mahdollisuudesta oikeusapuun kertominen toteutuu asianmukaisessa laajuudessa. Lisäksi selvityksen mukaan sosiaalityöntekijää on ohjattu seuraamaan ajantasaisesti laitoksen päätös- ja selvitysasiakirjoja sekä päivittäiskirjauksista rajoitustoimenpiteiden käyttöön liittyviä tapahtumia, sekä valvomaan tähän liittyen, että esimerkiksi lapsen terveydentilaa koskien tehdään asianmukaiset merkinnät eristämisen yhteydessä.

Minulle toimitetusta selvityksestä ilmenee, että esimiehet ovat ohjeistaneet lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää jatkossa toimimaan lastensuojelulain edellyttämällä tavalla, joten asia ei enää anna minulle laillisuusvalvonnan näkökulmasta aiheutta enempiin toimenpiteisiin.

3.4 Kiinnipitoja koskeva kansallinen ohjaus

Lastensuojelun johtajan antamassa selvityksessä nostetaan esille se, että Suomesta puuttuu kansallinen ohjeistus siitä, millaista on mahdollisimman terveysturvallinen kiinnipitäminen lastensuojelussa ja mihin turvallista kiinnipitämistä koskeviin oppeihin kaupungin ja hyvinvointialueiden omavalvonnassa tulisi omaa tai palveluntuottajien toimintaa verrata. Lastensuojelussa on käytössä sekä Avekki- että Mapa-menetelmiä, joiden sisällöt poikkeavat joiltakin osin toisistaan.

Lastensuojelun johtajan selvityksessä kerrotaan johtajan olevan yhteydessä sosiaali- ja terveysministeriöön sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseen ja pyytävän heitä arvioimaan kansallisten toimenpiteiden tarpeen tältä osin. Selvityksen mukaan kaupunki on ryhtynyt toimenpiteisiin kiinnipitämisen jälkikäteistä arviointia koskevan osaamisen vahvistamiseksi erilaisissa keskitetyissä omavalvonnan tehtävissä.

Hyvinvointialueen lastensuojelun ja perhetyön asiantuntija ilmoitti 9.6.2023 oikeusasiamiehen kansliaan lähettämässään sähköpostiviestissä, että kaupunki on saanut sosiaali- ja terveysministeriön edustajalta vastauksen, että asiasta oli keskusteltu ministeriön ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen edustajien kesken ja heidän arvionsa mukaan kansallisten suositusten antaminen alaikäisten kiinnipidossa käytettävistä menetelmistä ja periaatteista ei ole mahdollista. Asian tärkeys kuitenkin tunnistettiin ja mahdollisuutena tuotiin esiin järjestää aiheesta esimerkiksi webinaarikoulutus.

Viitataan tässä yhteydessä oikeusasiamiehen kanslian virkamiesten Humana Oy:n Nuorisokoti Nuottaan tekemään tarkastukseen, jonka pöytäkirja on julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla [Tarkastus: Nuorisokoti Nuotta 30.5.2023 \(oikeusasiamies.fi\)](#). Tarkastuksella keskusteltiin laaja-alaisesti Nuorisokoti Nuotan käytössä olevasta MAPA-toimintamallista.

Tarkastuspöytäkirjassa on todettu muun muassa seuraavaa:

”AOA piti tärkeänä ja myönteisenä sitä, että Nuorisokoti Nuotta on ottanut käyttöön sellaisen toimintamallin ja hankkinut koulutusta sen käyttämisestä, joka on mahdollisimman turvallinen lapsille ja jossa huomioidaan lapsen yksilölliset olosuhteet. Toimintamallin käyttäminen näyttäisi lyhentävän kiinnipitojen kestoa. MAPA-toimintamallia käytettäessä pyritään toteuttamaan kiinnipito kunnioittaen lapsen itsemääräämisoikeutta. Kiinnipidon aikana tavoitteena on lapsen rauhoittaminen ensisijaisesti sanallisesti pyrkien koko ajan kiinnipidon lopettamiseen. Toimintamallin avulla tarve voimankäyttöön näyttäisi vähenevän. Toimintamallissa käytetään turvallisia kiinnipito-otteita, jotka eivät ole lasta alistavia tai nöyryyttäviä. Kiinnipidon aikana lapselle sallitaan ei-haitallinen liike, joka vähentää lapsen aggressiivista käytöstä.”

”AOA totesi yleisesti, että kiinnipitojen toteuttamistapa on usein lasten oikeusasiamiehelle tekemien kantelujen aiheena (kantelut eivät ole koskeneet nyt tarkastettua laitosta). Lapset ovat pitäneet kiinnipitoja alistavina ja tarpeetonta kipua tuottavina. Tämän takia lastensuojelulaitosten tulisi kiinnittää Nuorisokoti Nuotan tavoin erityistä huomiota lastensuojelulaista ilmenevän suhteellisuusperiaatteen mukaisesti kiinnipitojen turvalliseen ja oikeasuhtaiseen toteuttamistapaan.”

4 TOIMENPITEET

Kiinnitän koulukodin huomiota edellä kohdissa 3.1 ja 3.2 sanottuun.

Kiinnitän koulukodin huomiota myös siihen, että koulukodin on vaativaa sijaishuoltoa järjestävänä yksikkönä huolehdittava siitä, että sen kaikilla työntekijöillä on riittävä tieto ja osaaminen lastensuojelulain säännöksistä. Pidän välttämättömänä, että koulukoti järjestää kaikille uusille työntekijöilleen asianmukaisen perehdytyksen sekä säännöllistä koulutusta muun muassa rajoitustoimenpiteiden käytöstä ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä.

Hyvinvointialueen menettelyn osalta asia ei johtanut toimenpiteisiini.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni koulukodille.